

NORGES HØYESTERETT

Den 19. mai 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00997-A, (sak nr. 2014/110), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Henrik Boehlke – til prøve)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Henrik Kolderup)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder gyldigheten av en kjennelse av Trygderetten hvor skade pådratt ved aking i forbindelse med et faglig seminar i regi av arbeidsgiveren, ikke ble godkjent som yrkesskade.
- (2) A arbeidet i november 2010 som teamleder for saksbehandlerne ved Santander Consumer Banks Y-kontor, avdelingen for salgssstøtte. Han fungerte på denne tiden også som avdelingsleder. Den 18. november 2010 ble A skadet i en akeulykke på X i forbindelse med et faglig seminar arrangert av arbeidsgiveren.
- (3) Seminaret, som var obligatorisk, skulle etter programmet vare fra 17. til 19. november 2010. Om seminaret heter det i lagmannsrettens dom:

"Ifølge programmet var det et faglig program i tidsrommet kl. 12.30–18.00 den 17. november 201[0], samt et faglig program påfølgende dag i tidsrommet kl. 09.00–17.00. Fra kl. 17.00–19.00 denne dagen var det ifølge programmet lagt opp til 'Aktiviteter', før det etter programmet skulle være 'festmiddag og dans' fra kl. 19.00 og utover kvelden. Neste dag skulle det være oppsummering kl. 10.00 før hjemreise."

- (4) Det viste seg at programposten aktiviteter besto av aking med såkalt airboard. Også akingen ble arrangert og betalt av arbeidsgiveren. Aktiviteten var ikke obligatorisk, men arbeidsgiveren forventet at flest mulig deltok.
- (5) Om akingen uttaler lagmannsretten:
- "Deltakerne på samlingen fikk på forhånd ingen beskjed om hva aktiviteten var. De ble ifølge A hentet kl. 17.00 og kjørt med buss til en bakke, hvor de fikk vite at det skulle akes. Det var imidlertid for lite snø i denne bakken, og akingen ble flyttet til en annen bakke. Bakken var dårlig opplyst, og det var ikke akt der tidligere. En representant for X Aktiv & Skiskole, i hvis regi akingen skjedde, brukte snøscooter for å lyse opp bakken."**
- (6) Det er oppgitt at middelhastigheten på airboard ligger på rundt 50 kilometer i timen, men at hastigheten kan bli vesentlig høyere.
- (7) Ulykken inntraff under denne akingen. Lagmannsretten har lagt til grunn at A sannsynligvis kjørte inn i et tre. Han pådro seg "traumatisk hodeskade" og en skulderskade. I forbindelse med et forsikringsoppgjør er det lagt til grunn at skadene medførte en varig medisinsk invaliditetsgrad på 33 prosent.
- (8) Den 30. november 2010 fremsatte A krav om å få skadene godkjent som yrkesskade. NAV Forvaltning Y avslo kravet i vedtak 29. august 2011. Vedtaket ble etter klage stadfestet av NAV Klageinstans Y i vedtak 28. oktober 2011.
- (9) A anket klageorganets vedtak til Trygderetten, som ved kjennelse 31. august 2012 stadfestet vedtaket.
- (10) Deretter brakte A saken inn for Borgarting lagmannsrett, som under noen tvil frifant staten. Lagmannsrettens dom 14. november 2013 har slik domsslutning:
- "1. Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet frifinnes.**
- 2. Sakskostnader tilkjennes ikke."**
- (11) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder primært lagmannsrettens rettsanvendelse, men retter seg også "på et mindre punkt" – som gjelder formålet med akingen – mot bevisbedømmelsen.
- (12) Saken står i det vesentlige i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten.
- (13) Den ankende part – A – har i hovedtrekk gjort gjeldende:
- (14) Det springende punkt er om ulykken skjedde mens A var "i arbeid", jf. folketrygdloven § 13-6 andre ledd. Når det, som her, dreier seg om en skade inntruffet under en sosial aktivitet på et faglig seminar i regi av arbeidsgiveren, beror avgjørelsen av om ulykken skjedde i arbeid, særlig på om det er tilstrekkelig tilknytning og nærhet mellom aktiviteten og den faglige delen av seminaret, jf. særlig gravøldommen i Rt. 2004 side 487. Dette tilknytningskravet kan være oppfylt selv om arbeidstakeren ikke hadde en rettslig plikt til å delta på aktiviteten.

- (15) Akingen må anses som en integrert del av seminarets faglige del. Aktiviteten var programfestet og hadde blant annet som formål å styrke teambyggingen blant deltakerne. Teambygging er en ønsket og akseptert del av dagens arbeidsliv. Vurderingen av hvilke aktiviteter som er egnet til å styrke teamarbeid, må være romslig. Akingen hadde videre som formål å skape positivt engasjement på seminarets faglige del.
- (16) Arbeidsgiveren hadde en sterk forventning om at alle tok del i akingen. Som arrangør og den som betalte for aktiviteten, hadde arbeidsgiveren mulighet til å kontrollere hvilken risiko deltakerne ble utsatt for. Deltakerne selv hadde små muligheter til å foreta en slik kontroll.
- (17) Samlet sett hadde aktiviteten en tilstrekkelig tilknytning og nærhet til seminarets faglige del. Trygderetten bygget dermed på feil rettsanvendelse da skaden ikke ble godkjent som yrkesskade, og Trygderettens kjennelse er ugyldig.
- (18) A har lagt ned slik påstand:
- "1. Trygderettens kjennelse av 31. august 2012 i sak nr 12/00798 er ugyldig.**
 - 2. Staten ved Arbeids- og velferdsdirektoratet dømmes til å betale As saksomkostninger for lagmannsretten med kroner 170 425. Oppfyllelsesfristen er to uker fra forkynnelse av dommen."**
- (19) Ankemotparten – *staten ved Arbeids- og velferdsdirektoratet* – har i hovedtrekk gjort gjeldende:
- (20) Vurderingen av om en sosial aktivitet har en tilstrekkelig tilknytning og nærhet til arbeidet, jf. gravøldommen i Rt. 2004 side 487, må ta utgangspunkt i arbeidstakerens daglige arbeid. Men hvis aktiviteten har skjedd på et faglig seminar, kan man også vurdere om aktiviteten har en tilstrekkelig tilknytning og nærhet til seminarets faglige del. Som utgangspunkt kan tilknytningskravet ikke anses for å være oppfylt dersom aktiviteten ikke var obligatorisk.
- (21) Skal As skade anses for å omfattes av yrkesskadedekningen, må vilkåret "i arbeid" tolkes utvidende. Deltakelsen i aktiviteten var ikke obligatorisk, aktiviteten var av sosial art, og akingen innebar en stor risiko som var uten enhver sammenheng med As normale arbeidssituasjon.
- (22) Slik utvidende tolkning kan bare skje dersom det følger av fast trygderettspraksis og formålet med yrkesskadedekningen, jf. gravøldommen avsnitt 28. Trygderettspraksis spriker. Heller ikke formålsbetraktninger tilsier at skaden er omfattet av yrkesskadedekningen. Yrkesskadetrygden skal først og fremst dekke skader som er forårsaket av en særlig risiko ved den skadelidtes ordinære arbeid. Utvidende tolkning kan dermed ikke skje. En eventuell utvidelse av dekningsområdet må være en lovgiveroppgave.
- (23) Trygderettens kjennelse bygger etter dette på riktig rettsanvendelse og er ikke ugyldig.
- (24) Staten ved Arbeids- og velferdsdirektoratet har lagt ned slik påstand:

"Anken forkastes."

- (25) *Mitt syn på saken*
- (26) Jeg er kommet til at anken fører frem.
- (27) Det er uomtvistet at A har vært utsatt for en skade som – dersom de såkalte bedriftsvilkårene er oppfylt – er en yrkesskade, jf. folketrygdloven § 13-3. Bedriftsvilkårene er nedfelt i § 13-6, hvor det heter at yrkesskadedekningen gjelder for yrkesskader som oppstår "mens arbeidstakeren er i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden".
- (28) Som fremhevet blant annet i den såkalte gravøldommen i Rt. 2004 side 487 avsnitt 24 til 26, har de tre kumulative vilkårene en sterk innbyrdes sammenheng. Når skaden har skjedd utenfor arbeidsstedet, blir det i praksis i stor grad foretatt en samlet vurdering med hovedvekt på vilkåret "i arbeid". Dersom dette vilkåret er oppfylt, vil arbeidsstedet anses for å være midlertidig flyttet.
- (29) Generelle regler om yrkesskadetrygd ble innført ved yrkesskadetrygdloven 1958. Formålet var å "erstatte skader som skyldes arbeidet eller den spesielle risiko det medfører", se Ot.prp. nr. 35 (1957–1958) side 25. Den underliggende begrunnelsen må blant annet ha vært at arbeidstakere som utsettes for risiko de bare i liten grad selv kan kontrollere, bør holdes skadesløse dersom risikoen gir seg utslag i skade, se tilsvarende for yrkesskadeforsikringen i Ot.prp. nr. 44 (1988–1989) side 40. Selv om lovgrunnlaget for yrkesskadetrygden har skiftet flere ganger siden, er formålet fortsatt det samme, jf. blant annet Rt. 2000 side 1028 på side 1033 og gravøldommen avsnitt 28. Ingen av disse rettskildene har uttalelser som tilsier at formålet bare er å erstatte skader som skyldes det ordinære, daglige arbeidet.
- (30) I forarbeidene til den någjeldende folketrygdloven tas det utgangspunkt i at en arbeidstaker er yrkesskadedekket "under utøvelse av arbeid for sin arbeidsgiver i det arbeid han har i henhold til instruks eller arbeidsordre", se NOU 1990: 20 side 583. Men det presiseres samme sted at denne hovedregelen ikke praktiseres strengt. Videre uttales det at begrepet arbeid også omfatter "gjøremål som har tilknytning til det ordinære arbeidet", for eksempel hvilepauser, vanlige trimaktiviteter og lunsjpauser på arbeidsstedet. Det avgrenses mot skader under aktiviteter som arbeidstakeren utfører "hovedsakelig i egen interesse".
- (31) På side 586 i utredningen vurderte utvalget om bedriftsvilkårene burde omformuleres for bedre å gi uttrykk for gjeldende rett. Utvalget fant imidlertid at de beste grunner talte for å benytte den innarbeidede formuleringen, selv om "formuleringen ikke er helt dekkende". I gravøldommen er utvalgets uttalelser på dette punkt oppfattet slik at ikke alle oppgaver som utføres i forbindelse med arbeidet, bør omfattes av yrkesskadedekningen, se avsnitt 28.
- (32) Jeg er ikke kjent med noen uttalelse i forarbeidene som mer direkte tar sikte på den situasjonen vår sak gjelder.
- (33) Av rettspraksis har særlig gravøldommen interesse. Dommen gjaldt en arbeidstaker som ble skadet i forbindelse med en sosial utflukt i arbeidsgivers regi for å markere slutten på et arbeidsfellesskap i en avdeling som skulle legges ned etter omorganisering.

- (34) Det fremheves i avsnitt 28 i dommen at det bør "utvises forsiktighet med å tolke bedriftsvilkårene utvidende – utover det som følger av en fast trygderettspraksis og av formålet med yrkesskadedekningen". Førstvoterende uttaler i avsnitt 31, jf. avsnitt 30 med tilslutning fra de øvrige dommerne at det viktigste kriterium ved vurderingen av om skade som er påført under det man normalt vil kalle fritidsaktiviteter, er påført i arbeid, er "tilknytning og nærhet" mellom aktiviteten og "det ordinære arbeid".
- (35) Høyesterett fant det utvilsomt at utflukten ikke ga grunnlag for yrkesskadedekning, se avsnitt 31. Særlig fremhever førstvoterende at utflukten var "blottet for faglige innslag". Han viser også til at utflukten ikke hadde nevneverdig fremtidsrettet formål, men hovedsakelig var begrunnet i fortidens samarbeid, se avsnitt 29. Førstvoterende understreker at han ikke tar stilling til "i hvilken utstrekning et sosialt arrangement begrunnet i et ønske om å bedre arbeidsmiljø og samhandling kan tenkes å gi grunnlag for yrkesskadedekning".
- (36) Jeg nevner også den såkalte pågripelsesdommen i Rt. 2006 side 1129. Selv om den gjaldt en annen problemstilling, har den uttalelser av interesse for vår sak. I avsnitt 29 heter det:

"Ankemotparten har gjort gjeldende at det følger av ordlyden at det må foreligge en tilstrekkelig tilknytning mellom skaden og vedkommendes arbeidsoppgaver. Lovteksten alene gir etter mitt syn ikke grunnlag for å stille et slikt krav. Det ligger ikke noe mer i ordlyden enn at skadelidte må ha vært i arbeid da skaden oppsto. Jeg er selvfølgelig enig med ankemotparten i at det er en sammenheng mellom bestemmelsene i § 13-3 annet ledd og § 13-6 annet ledd. Men jeg kan likevel ikke se at denne sammenhengen tilsier at det i kriteriet 'i arbeid' i § 13-6 annet ledd skal innfortolkes en slik begrensning som lagmannsretten har oppstilt. Jeg bemerker at henvisningen til 'i arbeidet' i § 13-3 må antas å gjelde alle de tre vilkårene som er nevnt i § 13-6 annet ledd. Den omstendighet at yrkesskadedekningen, som fremhevet av ankemotparten, i § 13-8 og § 13-10 er gitt et større anvendelsesområde for noen grupper, gir etter min mening heller ikke grunnlag for å innfortolke i kriteriet 'i arbeid' et krav om at skaden må være knyttet til den skadelidtes arbeidsoppgaver."

- (37) Som også fremhevet i gravøldommen avsnitt 26, innrømmes yrkesskadedekning etter langvarig trygderettspraksis i noe videre utstrekning enn ordlyden tilsier. For det spørsmål vår sak gjelder, foreligger det imidlertid ingen innarbeidet trygderettspraksis. Men det må kunne anses som fast praksis at skader som har skjedd under fritidsaktiviteter eller sosiale aktiviteter, etter omstendighetene kan omfattes av yrkesskadedekningen. Jeg nøyer meg her med å vise til TRR-2005-2329, TRR-2006-3999, TRR- 2010-1333, TRR-2012-1198, TRR-2012-2107 og TRR-2013-480. I alle disse sakene skjedde aktiviteten som ledd i teambygging eller for å styrke arbeidsmiljøet. Mitt inntrykk er for øvrig at Trygderetten i de senere år i større grad enn tidligere har godtatt at slike aktiviteter har skjedd "i arbeid". Om betydningen av Trygderettens praksis viser jeg til Rt. 2005 side 1757 avsnitt 45.
- (38) Etter mitt syn kan disse rettskildene sammenfattes slik:
- (39) Begrepet "i arbeid" er ikke skarpt avgrenset og er ikke helt dekkende for hva som omfattes. Kjernen i begrepet er utførelse av arbeidstakerens ordinære arbeidsoppgaver. Men blir en arbeidstaker utsatt for en ulykke på arbeidssstedet, stilles det ikke noe krav om at ulykken har tilknytning til utføringen av arbeidsoppgavene – arbeidstakeren vil da som den store hovedregel være yrkesskadedekket. Kriteriet "i arbeid" har derfor først og fremst betydning når ulykken skjer utenfor arbeidssstedet.

- (40) Det ligger ikke i begrepet ordinære arbeidsoppgaver at oppgaven må utføres daglig; også oppgaver som utføres fra tid til annen, vil omfattes hvis de utføres innenfor rammen av arbeidstakerens oppgaver. I det moderne arbeidsliv ligger det for mange arbeidstakere innenfor det ordinære arbeidet at man fra tid til annen drar på faglige seminarer utenfor det vanlige arbeidsstedet. Skader som skjer under den faglige delen av et slikt seminar, vil oppfylle bedriftsvilkårene.
- (41) I tillegg til ordinære arbeidsoppgaver omfattes gjøremål som har nær tilknytning til det ordinære arbeidet.
- (42) På den annen side dekkes ikke alle aktiviteter som utføres i forbindelse med arbeidet. For eksempel dekkes vanligvis ikke skader som inntreffer under rent sosiale aktiviteter eller fritidsaktiviteter i regi av arbeidsgiveren, som middag og dans på seminar, julebord eller organisert trening etter arbeidstid. Det samme gjelder skader som inntreffer dersom en seminardeltaker benytter en pause i programmet til å kjøre slalåm eller ta en joggetur.
- (43) Imidlertid er det ikke utelukket at en skade som har skjedd under en sosial aktivitet eller fritidsaktivitet, kan ha skjedd "i arbeid". Ved den nærmere vurderingen er det sentralt hvilken tilknytning og nærhet det er mellom aktiviteten og arbeidstakerens ordinære arbeid. Når aktiviteten har skjedd i tilknytning til et faglig seminar, vil avgjørelsen av om aktiviteten har skjedd "i arbeid", først og fremst bero på om aktiviteten må anses som arbeid i relasjon til det aktuelle seminaret, det vil si om aktiviteten inngikk i seminaret på en slik måte at den må sies å være arbeid.
- (44) Dersom arbeidsgiveren pålegger arbeidstakeren å delta på en bestemt aktivitet, må aktiviteten som den store hovedregel anses for å ha skjedd "i arbeid". Dette må være tilfellet selv om aktiviteten er av en slik art at arbeidstakeren arbeidsrettslig sett har adgang til å reservere seg mot å delta. Og det kan ikke uten videre være avgjørende at det gjelder en aktivitet som arbeidstakeren ikke har plikt til å utføre i henhold til instruks eller arbeidsordre. Også aktiviteter som arbeidsgiveren forventer at arbeidstakeren skal delta på, må som hovedregel være omfattet dersom tilknytningskravet for øvrig er oppfylt.
- (45) Ved vurderingen av tilknytningen og nærheten til arbeidet tilsier formålsbetraktninger at det også bør ha betydning hvorvidt aktiviteten skjer i arbeidsgiverens eller arbeidstakerens regi.
- (46) Jeg går nå over til å vurdere om akeaktiviteten som for A endte med ulykke, inngikk i seminaret på en slik måte at den må anses for å ha skjedd "i arbeid".
- (47) I utgangspunktet dreide det seg om en ren fritidsaktivitet. Men formålet var videre enn vanlig ved aktiviteter av denne art. For det første ønsket arbeidsgiveren å styrke teambyggingen blant seminardeltakerne. Som nevnt har Trygderetten i flere avgjørelser godtatt at skade som har skjedd i forbindelse med sosiale arrangementer eller fritidsaktiviteter, omfattes av yrkesskadedekningen når aktiviteten har skjedd som ledd i teambygging. Jeg er enig i at det har betydning ved vurderingen av om tilknytningskravet er oppfylt, at aktiviteten har hatt som formål å styrke teamarbeidet på en arbeidsplass. I arbeidslivet har det over tid vært en økende bevissthet om verdien av teambygging blant medarbeiderne, og det er i dag naturlig å si at tiltak for å styrke teamarbeidet har tilknytning til en arbeidstakers arbeid. Teambyggende tiltak kan være av svært ulik art.

Men ikke sjelden foregår de innenfor rammen av et sosialt arrangement eller en fritidsaktivitet.

- (48) Teambyggingsformålet gjør følgelig at akingen må anses for å ha tilknytning til seminarets faglige del. Aktiviteten var imidlertid ikke lagt opp med noen spesifikke teambyggende elementer. Dette svekker tilknytningen.
- (49) Akingen hadde videre som formål å skape positivt engasjement på seminarets faglige del. Også dette bidrar etter mitt syn til å styrke tilknytningen til arbeidet. I dagens arbeidsliv er det ofte en forventning blant arbeidstakerne om at det skal skje noe på jobbseminarer utover det rent faglige. Gjør det ikke det, kan det være en risiko for at det vil kunne påvirke motivasjonen til å bidra positivt under den faglige delen. Arbeidsgivere legger ofte stor vekt på å skape et godt psykososialt arbeidsmiljø. Som nevnt har Trygderetten vektlagt at en aktivitet har arbeidsmiljømessig betydning.
- (50) Deltakelsen på seminaret var obligatorisk. Det var derimot ikke deltakelsen på akeaktiviteten, men det var forventet at man var med. For at en aktivitet av denne art skal ha tilstrekkelig positiv virkning for teambygging og positivt engasjement i seminarets faglige del, er det vanligvis en forutsetning at flesteparten av deltakerne på seminaret også deltar i aktiviteten. Det forhold at det var forventet at man deltok, tilsier at aktiviteten inngikk i seminaret på en slik måte at det må sies å være arbeid.
- (51) I tillegg kommer at arbeidsgiveren arrangerte og betalte for aktiviteten og på denne måten hadde mulighet til å kontrollere risikoen. Arbeidstakerne hadde derimot mer begrensede muligheter til å kontrollere den nokså risikopregede aktiviteten. Yrkeskadedekningens formål – å sikre mot risiko man utsettes for i arbeid – tilsier at arbeidstakeren ikke bærer risikoen i et slikt tilfelle.
- (52) Etter mitt syn dreier det seg om et grensetilfelle, men jeg finner det ikke tvilsomt at akingen skjedde "i arbeid". Trygderetten har, som lagmannsretten, bygget på feil rettsanvendelse, og Trygderettens vedtak er dermed ugyldig.
- (53) A har vunnet saken fullt ut og bør tilkjennes sakskostnader for lagmannsretten etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2. I sakskostnader for lagmannsretten er det krevd 170 425 kroner. Av dette utgjør 118 000 kroner advokatsalær, 22 300 kroner utlegg og 30 125 kroner merverdiavgift. Kravet tas til følge. A har fri sakførsel for Høyesterett, jf. rettshjelploven § 18, og har derfor ikke krevd å få dekket sakskostnader for Høyesterett.
- (54) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Trygderettens kjennelse 31. august 2012 er ugyldig.
 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten ved Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 170 425 – etthundreogsyttitusenfirehundreogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
- (55) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med

førstvoterende.

(56) Dommer **Bergsjø:** Likeså.

(57) Dommer **Kallerud:** Likeså.

(58) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(59) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Trygderettens kjennelse 31. august 2012 er ugyldig.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten ved Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 170 425 – etthundreogsyttitusenfirehundreogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: